

Prédikáció Csoóri Sándor temetésén

Ézsaiás könyve 40,1-8: Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet, így szól Istenetek! Szóljatok Jeruzsálem szívéhez, és hirdessétek néki, hogy vége van nyomorúságának, hogy bűne megbocsáttatott; hiszen kétszeresen sujtotta őt az Úr keze minden bűneiért. Egy szó kiált: A pusztában készítsétek az Úrnak útat, ösvényt egyengessetek a kietlenben a mi Istenünknek! Minden völgy fölemelkedjék, minden hegy és halom alászálljon, és legyen az egyenetlen egyenessé és a bércek rónává. Mert megjelenik az Úr dicsősége, és minden test látni fogja azt; mert az Úr szája szólt. Szózat szól: Kiálts! és monda: Mit kiáltsak? Minden test fű, és minden szépsége mint a mező virága! Megszáradt a fű, elhullt a virág, ha az Úrnak szele fuvallt reá; bizony fű a nép. Megszáradt a fű, elhullt a virág; de Istenünk beszéde mindörökre megmarad!

2 Korinthusi levél 5,1-5: Mert tudjuk, hogy ha ez a mi földi sátorházunk elbomol, épületünk van Istentől, nem kézzel csinált, örökké való házunk a mennyben. Azért is sóhajtozunk ebben, óhajtván felöltözni erre a mi mennyei hajlékunkat; ha ugyan felöltözöttek is mezíteleneknek nem találtatunk! Mert akik e sátorban vagyunk is, sóhajtozunk megterheltetvén; mivelhogy nem kívánunk levetkőztetni, hanem felöltöztetni, hogy ami halandó, elnyelje azt az élet. Aki pedig minket erre elkészített, az Isten az, aki a Lélek zálogát is adta minékünk.

Jelenések könyve 7,9-17: Azután láttam, és ímé, egy nagy sokaság, amelyet senki meg nem számlálhatott, minden nemzetből és ágazatból és népből és nyelvből; és a királyiszék előtt és a Bárány előtt álltak, fehér ruhákba öltözve, és kezeikben pálmaágak; és nagy szóval kiáltottak, mondván: Az üdvösség a mi Istenünké, aki a királyiszékben ül, és a Bárányé! Az angyalok pedig mindnyájan a királyiszék, a Vének és a négy lelkes állat körül álltak, és a királyiszék előtt leborultak, és imádták az Istent, ezt mondván: Ámen, áldás és dicsőség és bölcsesség és hálaadás és tisztesség és hatalom és erő a mi Istenünknek mind örökkön örökké, Ámen. Akkor szólott egy a Vének közül, és mondta nékem: Ezek, akik a fehér ruhákba vannak öltözve, kik és honnét jöttek? És mondtam

neki: Uram, te tudod. És mondta nékem: Ezek azok, akik jöttek a nagy nyomorúságból, és megmosták ruháikat, és megfehérítették ruháikat a Bárány vérében. Ezért vannak az Isten királyiszéke előtt; és szolgálnak neki éjjel és nappal az ő templomában; és aki a királyiszékben ül, kiterjeszti sátorát felettük. Nem éheznek többé, sem nem szomjúhoznak többé; sem a nap nem tűz rájuk, sem semmi hőség: mert a Bárány, aki a királyiszéknek közepette van, legelteti őket, és a vizeknek élő forrásaira viszi őket; és eltöröl Isten az ő szemeikről minden könnyet.

Gyászoló Család! Gyászoló Gyülekezet!

Csoóri Sándor egész életében szerette az egybegyülekezést – legszebb gyermekemlékei közé sorolja ezeket Zámolyon, aztán Pápán a református kollégium tehetségként, aztán költőként, gondolkodóként, világjáróként, magyar szó szerelmesként, értelmiségiként – tanácskozásokban, szervezkedésekben, beszélgetésekben, legszebb szóval: egybegyülekezésekben élt. Most holtában, még egyszer, ide ravatalához egybegyűjtött bennünket: gyászra, végtisztességre, életéért való hálaadásra – és a feltámadás reményében való megerősödéssre. Itt kell most elnyernünk a vigasztalást. Erre ő személyesen kötelezett engem.

Amikor néhány hete – már hosszú ideje tartó, magános befelé tekintése és önkéntes csendfogsága után – megromlott fizikumában, nagy betegen meglátogattam, a kórházi szobában az orvos-gépek közé zárva, megkérdeztem tőle: Sándor, mit olvassak neked, harci zsoldárt vagy vigasztalót? De ismerve őt – és, lám kiderült mégsem ismerem – mitsem várva a válaszára, már lapoztam is a 35. zsoldárra (perelj, Uram, a velem perlőkkel, harcolj, a velem harcolókkal), meg a 144. zsoldárra (áldott az Úr, az én kőváram, aki hadakozásra tanítja kezemet...), ő ezt válaszolta rettentő erővel: vigasztalót!

Ez volt az utolsó, amit nekem mondott, reám testált, ott utolsó őrhelyén, a kórházban, a halál árnyéka völgyének eme patyolatos bugyrában, élet és halála mezsgyéjén: vigasztalót!

Őrhelyet mondtam, mert Csoóri Sándor őrálló volt. Mondhattam volna – régi szólva – stációt is, ahol az érdeklődő megállhat egy-egy pillanatra, ahol az átutazó talán elcsodálkozhat a körülményeken, de nem az őrálló, akinek nagy és súlyos szolgálata van ott. És őrállót mondtam, és ezt leginkább szellemi-egzisztenciális értelemben kell vennünk. Nem a hely a fontos, hanem a helyzet – nem az adottságok, hanem a feladat, nem a körülmények, hanem a sors. Három stációt hoztam ma ide – és mindegyikben csupa vigasztalás. Az egyik vigasztalás a prófétáé, a másik az apostolé, a harmadik a tanúé, aki látnok.

1) A próféta, ahogy a zsoldár mondja: hasonló a pusztai pelikánhoz; olyan, mint a bagoly a romokon. Virraszt és olyan, mint a magános madár a háztetőn (102. zsoldár). A romok fölött virraszt, vagy a pusztában, az éjszaka sötétjében, arccal a remélt naptámadat felé. Egyszerre él tehát a minden fölfaló sötétség kellős közepén és a remélt világosságban. Várakozik és örködik; és ha hallgat – Csoóri Sándor tudott hallgatni –, nem azért hallgat, mert ne volna mit mon-

dania, vagy mert elvették volna tőle a szót, hanem, mert tudja, a csenddel többet mond, mint bármi szóval. És ha szólania kell, mert az őrszem dolga, hogy jelezze az idők változását, nem a magáét mondja, parancsa van rá, Isten az, aki reá rója kimondás kényszerét. S mindjárt kettőt: előbb a létezésünk keserű igazságát: fű a nép, elszárad a fű, elhull a virága, és mindjárt a másodikat: de Isten beszéde örökre megmarad! A mulandó embernek a saját szépséges, de porladó szavaival kell kimondania az örökkévalót, a maradandót. És a legkevésbé csak önmagának mondja ezt. Az őrálló másokért örökös – és ha nekik is hirdetni kell a szabadulás látomását, akkor nekik is el kell mondania: bizony fű a nép – bizony, ti is porból vagytok és porrá lesztek, és nem ti kezetek munkája, a nevetek nagysága, hanem egyedül Isten ígéje marad meg! És az az ige titka, hogy előbb hangzik, mint támad a fény, miként a teremtéskor szólt az Úr: legyen világosság – és lőn világosság! Roppant teher az efféle őrállóság – a sötétség kellős közepén világosságot hirdetni, pusztaság kellős közepén az Isten szavával forrást fakasztani, a XX. században darabokra szaggatott országban reményt mondani, az embert termelési egységgé züllesztő diktatúrák idején szabadnak maradni, az megélhetési önáltatás és a világsemmisítő hazudások idején holtak arcán is meglátni a jövőt –, ehhez előbb ki kell mondania, az istenkedők, vagyis végtére Isten ellenségeinek is arcába mondania: bizony, fű a nép; és ímé, Istenünk beszéde megmarad örökre! Ez a próféta őrhelye – roppant feladat az üres számíthatásai után futkározó, alkudozó, húséget elcsaló, szépséget mocskoló világban, stáció az elveszés és megmaradás mezsgyéjén, ahol rásüllyed az emberre a maga sorsa.

2) A második stáció egészen személyes, ez az apostolé, aki arról beszél, hogy az ember őstudása – hogy tudniillik különbség van mulandó és maradandó között – csak formális tudás mindaddig, amíg a feltámadott Krisztus dicsőségébe bele nem káprázik a szemünk. Krisztus nélkül csak annyit tudunk, hogy van különbség halandó és örökkévaló között – de nem tudjuk, hogy mi ez a különbség! Csak sejtelmünk van, de nincs bizonyosságunk. És ezzel a féltudással éppoly boldogtalanok vagyunk, mint minden féligazsággal, mint a megkelesztett, de ki nem sült kenyérrel, mint a megírt, de soha el nem küldött levelekkel, mint az álmodott, de sosem próbált szabadsággal. Krisztusban azonban nyilvánvalóvá lesz, hogy mi ez a különbség! A végtelen fölemeli magához a végest, a kegyelem nem lerombolja, hanem céljáig vezeti a töredékest. És e különbség mellett is meg kell állnia az őrállónak, és vigyázóból felvigyázóvá kell lennie – nehogy a Feltámadás – a Krisztus feltámadása – csak hasonlat legyen, mert akkor a mi életünk, halálunk és feltámadásunk is csak hasonlat lesz, akkor visszaesünk a bizonyosságból a sejtelenbe, holott az őrállóval együtt vágyakoznunk kellene! Várom, várom az Urat, mondja a zsoldáros, mint a virrasztók a reggelt! Ezért nem is arra vágyakozunk, mondja az apostol, hogy levessük a mulandót, hanem hogy felöltözzük rá az örökkévalót, mert lám Krisztus mulandó testet öltött magára, és mulandó testben halt engesztelő halált, és a mulandó teste tétettet a sírba – és mulandó testében támadt fel örökkévalóra. Nem aka-

runk meztelennek találtatni, mondja az apostol, hanem az akarjuk, hogy az élet nyelje el azt, ami halandó. A virrasztónak, az őrállónak nem kell előrerohannia a naptámadat közelgő fényébe: megtalálja őt az Isten fénye, és új életbe öltözteti, mert megváltotta a halálból a veszendőt. Maradjatok meg énbennem – mondja Krisztus az övéinek.

3) A harmadik stáció a tanúé – aki látnok, aki fogoly, száműzött az Úrért. Ha a próféta köteles őrállásra, mert elveszett népéért küldi az Úr, ha az apostol köteles küldetését teljesíteni és tanúsítani a reményt, akkor a látnok, aki előtt egy másféle tudást tárul fel a mennyei istentisztelet dicsőségében, köteles elmondani az elmondhatatlant. Ha a prófétának, a virrasztónak, a hűségeseznek az a jutalma, hogy a naptámadat első sugaraival őt áldja meg Isten, ha az apostolnak, a hírnöknek az a jutalma, hogy a maga életén tapasztalhatja átáradni az újjászületés csodáját, akkor a látnoknak, a száműzöttnek a jutalma az, hogy a sorsa nem a maga különleges útja lesz, hanem igazságának hazatérése az igazsághoz. Csoóri Sándor sorsa az volt, hogy ő, aki annyira szeretett élni, megtanult élni akarni akkor is, amikor úgy rakták körülötte a világot, hogy ne szeressen élni. Nem az igazát kereste, hanem az igazságot. Patmosz volt Magyarországon élnie, magyarnak lennie – rettentő sors, ezer lebeszélés, csüggedés, vereség –, és mégis, éppen Patmoszon: jelenés volt élni – megtartatás, szépséges dicsőség, örökévaló erők áradása.

Vigasztaljátok népemet – mondja a próféta! Ami halandó, elnyeli azt az élet – mondja az apostol! Eltöröl az Isten szemeikről minden könnyet – mondja a látnok. Mit olvassak, Sándor, kérdeztem az őrállótól. Vigasztalót, mondta a nagy magyar őrálló. Nem azért, mert balzsam kell a sebre, nem azért, mert ekként összebékülünk a halállal, nem azért, mert így alkut kötünk az elfogadhatatlannal, hanem azért, mert győzött a Bárány Krisztus, és győztek a hűségesegek, és övék az örökévaló dicsősége! Jól és jól vagyon én jó szolgálóm, kevesen voltál hű – sokra bízlak ezután: menj be a te Uradnak örömébe. Ámen.

Imádkozzunk!

A nyomorultnak imádsága, amikor eleped, és kiönti panaszát az Úr elé. Uram, hallgasd meg az én imádságomat, és kiáltásom jusson te hozzád! Ne rejtse el a te orcádat tőlem; mikor szorongatnak engem, hajtsd hozzám a te füledet; mikor kiáltok, hamar hallgass meg engem! Mert elenyésznek az én napjaim, mint a füst, és csontjaim, mint valami tűzhely, üszkösök.

Letaroltatott és megszáradt, mint a fű az én szívem; még kenyérem megevéséről is elfelejtkezem.

Nyögésemmek szavától csontom a húsomhoz ragadt.

Hasonló vagyok a pusztai pelikánhoz; olyanná lettem, mint a bagoly a romokon.

Virrasztok, és olyan vagyok, mint a magányos madár a háztetőn.

Minden napon gyaláznak engem ellenségeim, csúfolóim esküsznek én reám.

Bizony a port eszem kenyér gyanánt, és italomat könnyekkel vegyítem.

A te felindulásod és búsulásod miatt; mert felemeltél engem, és földhöz vertél engem.

Napjaim olyanok, mint a megnyúlt árnyék; magam pedig, mint a fű, megszáradtam.

De te, Uram, örökké megmaradsz, és a te emlékezeted nemzetségről nemzetségre áll.

Te kelj fel, könyörülj a Sionon! Mert ideje, hogy könyörülj rajta, mert eljött a megszabott idő (102. zsoltár 1-15). Ámen.

